



TÍTULO SUPERIOR EN CONSERVACIÓN E RESTAURACIÓN DE BENS CULTURAIS

Escola Superior de Conservación e Restauración de BBCC de Galicia

Antropoloxía e patrimonio etnográfico

Departamento: Historia, valoración e clasificación dos bens culturais

Formación básica	Curso: 1º	Anual	4 ECTS
------------------	-----------	-------	--------

Teórica

Profesor: Álvaro R. Arizaga Castro

arizaga@edu.xunta.es

Horario: 2 horas semanais

DESCRIPCIÓN DA MATERIA

Introdución á antropoloxía cultural e ao estudo dos bens culturais que conforman o patrimonio etnográfico, tanto material como inmaterial, tendo en conta as características especiais deste tipo de patrimonio e tendo en conta as especificidades do método antropolóxico como forma de aproximación aos bens culturais. Resumirase unha tipoloxía de bens etnográficos e as súas principais características, centrándose no caso galego.

COMPETENCIAS TRANSVERSAIS

T1	Organizar e planificar o traballo de forma eficiente e motivadora.
T2	Recoller información significativa, analizala, sintetizala e xestionala adecuadamente.
T3	Solucionar problemas e tomar decisións que respondan aos obxectivos do traballo que se realiza.
T4	Utilizar eficientemente as tecnoloxías da información e a comunicación.
T8	Desenvolver razoada e criticamente ideas e argumentos.
T9	Integrarse adecuadamente en equipos multidisciplinares e en contextos culturais diversos
T11	Desenvolver na práctica laboral unha ética profesional baseada na apreciación e sensibilidade estética, medioambiental e cara a diversidade.
T14	Dominar a metodoloxía de investigación na xeración de proxectos, ideas e solucións viables.
T17	Contribuír coa súa actividade profesional á sensibilización social da importancia do patrimonio cultural, a súa incidencia nos diferentes ámbitos e a súa capacidade de xerar valores significativos.

COMPETENCIAS XERAIS DA TITULACIÓN

X1	Contextualizar o ben cultural, entendendo o seu significado como testemuña documental para o seu respecto e transmisión.
X2	Coñecer e identificar a composición material do ben cultural e os procedementos e técnicas empregados na súa elaboración.
X10	Coñecer a evolución histórica do concepto de ben cultural e dos criterios de conservación-restauración, e as principais institucións competentes na conservación do patrimonio.
X11	Acadar a capacidade de colaborar e traballar en equipo con outros profesionais, establecendo os mecanismos axeitados de comprensión e diálogo interdisciplinario.
X19	Coñecer e aplicar os recursos de investigación: metodoloxía científica, fontes documentais e

CURSO ACADÉMICO 2019-2020



	historiográficas, análise, interpretación e síntese de resultados.
X20	Ter a capacidade para obter, presentar e difundir información sobre os bens culturais e a metodoloxía dos procesos de conservación e restauración.
COMPETENCIAS ESPECÍFICAS DA MATERIA	
Coñecer os fundamentos básicos da disciplina antropolóxica.	
Acadar os fundamentos básicos da documentación etnográfica, sobre todo a partir do contacto directo coas fontes orais.	
Coñecer os principais repertorios dos bens etnográficos materiais relacionados coa arquitectura, o mundo rural, artesanía e relixiosidade en Galicia, desenvolvendo a capacidade para relacionar estes bens con outros semellantes doutras zonas xeográficas.	
Acadar un achegamento aos repertorios doutro tipo de bens etnográficos de coñecemento máis especializado (sobre todo música, vestimenta e antropoloxía mariñeira).	
Acadar un achegamento ao coñecemento dos aspectos inmateriais do patrimonio etnográfico.	

UNIDADES DIDÁCTICAS		
Unidade	Subtemas	% no total da materia
1. Introducción conceptual e lexislativa.	<p>Teoría e fundamentos de antropoloxía, etnoloxía e etnografía.</p> <p>O enfoque do traballo antropolóxico.</p> <p>Os conceptos de “patrimonio etnográfico”, “tradición” e “cultura popular”.</p> <p>Lexislación. A salvagarda, protección e conservación do patrimonio etnográfico.</p> <p>As sociedades campesiñas europeas como obxecto de estudo principal. Nocións básicas sobre outros estudos antropolóxicos(exemplos extraeuropeos). Recomendacións bibliográficas.</p> <p>O debate sobre a definición do patrimonio etnográfico.</p>	10%
2. Arquitectura popular.	<p>Arquitectura popular e feísmo.</p> <p>Elementos básicos da arquitectura tradicional.</p> <p>Zonificación da arquitectura tradicional galega.</p>	30%
3. Patrimonio inmaterial.	<p>Festividades estacionais da sociedade campesiña (Santos, Antroido, Maios...).</p> <p>Tradición oral e mitoloxía popular.</p>	10%
4. Agricultura tradicional e bens mobles.	<p>Interiores da casa, moblaxe e lareiras.</p> <p>Museos etnográficos e agricultura tradicional.</p> <p>O carro.</p>	15%



5. Enxeñería popular.	Introdución ós muíños e estruturas hidráulicas. Muíños de río, mareas, vento, aceite e casca. Batáns, mazos e serrerías.	15%
6. Simbolismo e relixiosidade popular.	Hórreos e cruceiros, símbolos da etnografía galega. Os hórreos. Zonificación. Os cruceiros.	10%
7. Oficios e artesanías tradicionais.	Olaría popular galega. A cantería tradicional e a súa relación coa conservación-restauración. Industria textil tradicional: o liño e a la.	2,5%
8. Outros elementos de relevancia antropolóxica.	Antropoloxía mariñeira e embarcacións tradicionais. Aproximacións tradicionais ó folclore (vestimenta, música, etc.).	2,5%
9. Etnoloxía á marxe da sociedade campesiña: sociedades de tecnoloxía simple.	Antropoloxía de comunidades “tribais”. O concepto do “monumento salvaxe”.	5%
A porcentaxe de reparto das unidades didácticas no total da materia é aproximada e dependerá da evolución das clases e das actividades non programadas durante o curso.		

PLANIFICACIÓN DOCENTE

Metodoloxías	Horas aula	Horas fóra	Total
Sesión maxistral	45		50
Traballo titorizado	12	21	33
Estudos de caso, debates e outras actividades	15	7	17
Total	72	28	100

METODOLOXÍA DOCENTE

Metodoloxía	Descrición
Sesión maxistral	Coñecemento das bases teóricas da materia, sobre as que construír o traballo autónomo, utilizando as presentacións orais e outras ferramentas: presentacións vistas na aula (moodle), literatura científica e titorías didácticas.
Orientacións sobre o traballo titorizado	Orientacións na aula para a realización dun traballo individual sobre patrimonio etnográfico, de tema escollido polo alumnado co enfoque e as



	ferramentas proporcionadas polo profesorado.
Debates, estudos de casos, visitas e outras actividades	Charlas abertas a partir da lectura e comentario crítico de artigos científicos; exercicios de reflexión e propostas de intervención, de forma individual ou cooperativa; outras actividades, como visitas externas e traballos asociados a elas.

SISTEMAS DE AVALIACIÓN		
Método	Criterios	% avaliación
Primeira proba escrita parcial (en torno a finais do primeiro cuadrimestre)	Corrección lingüística e expresión escrita; coñecemento dos contidos; calidade das propostas; capacidade para o comentario antropolóxico; competencias científicas; capacidades de análise e síntese.	30%
Segunda proba escrita parcial (en torno a finais do segundo cuadrimestre)	Corrección lingüística e expresión escrita; coñecemento dos contidos; calidade das propostas; capacidade para o comentario antropolóxico; competencias científicas; capacidades de análise e síntese.	20%
Traballo titorizado escrito	Calidade científica; corrección escrita; presentación; capacidade para a investigación; calidade e cantidade da recolleita e do traballo de campo; capacidade de análise.	20%
Presentación oral do traballo titorizado	Competencias expositivas; capacidade de síntese; desenvolvemento dos contidos e habilidades divulgativas.	20%
Outras actividades (asistencia, participación, etc.)	Participación diaria na aula; posibles textos ou traballos entregados á marxe dos principais.	10%
SISTEMAS DE AVALIACIÓN (ORDINARIA E EXTRAORDINARIA)		
Método	Criterios	% avaliación
Exame final ordinario	Exame escrito para os alumnos/as que non superasen a avaliación continua (por falta de rendemento académico, por perder o dereito á mesma ou por renunciar á mesma). A realizar na data e hora fixada de forma oficial pola ESCRBCG.	100%
Exame final extraordinario	Exame para os alumnos/as que non superasen a avaliación continua ou o exame final ordinario. A realizar na data e hora fixada de forma oficial pola ESCRBCG.	100%
<p>OUTROS COMENTARIOS Á AVALIACIÓN E MEDIDAS DE RECUPERACIÓN</p> <p>Por imperativo legal, a asistencia é obrigatoria no sistema normal de avaliación (avaliación continua). Tamén por imperativo legal, sexa cal sexa a asistencia, o alumnado sempre ten dereito a un sistema de avaliación mediante exame final ordinario (e extraordinario, en última instancia).</p>		



Na avaliación continua, avaliarase de forma positiva o progreso do proceso de aprendizaxe. A cualificación da materia resultará da suma das cualificacións acadadas nas diferentes probas e exercicios, pero terase en conta a mellora experimentada ó longo do curso. Este factor non poderá ser tido en conta noutros tipos de sistemas de avaliación (ordinaria / extraordinaria).

O alumno perderá o dereito á avaliación continua se supera o número máximo de faltas sen xustificar (25% = 18 horas de clase).

A perda do dereito a avaliación continua supón a realización dunha proba escrita en convocatoria ordinaria da que resultará a cualificación total acadada na materia (100% da nota final).

Igualmente, en convocatoria extraordinaria avaliarase mediante a realización dunha proba escrita da que resultará a cualificación total acadada na materia (100% da nota final).

ATENCIÓN PERSONALIZADA

Ofrecerase atención personalizada ao alumnado durante todo o curso a través das titorías docentes e a través do correo electrónico.

BIBLIOGRAFÍA RECOMENDADA

Teoría antropolóxica / Sociedades extraeuropeas

- Barley, N. 1989. *El antropólogo inocente*. Barcelona, Anagrama (ed. or. Ing. 1983).
- Bobannan, P. 1996. *Para raros, nosotros. Introducción a la antropología cultural*. Madrid, Akal (ed. or. ing. 1991).
- Chatwin, B. 2007. *Los trazos de la canción*. Barcelona, Península (ed. or. Ing. 1987).
- Kroeber, T. 1984. *Ishi. El último de su tribu*. Barcelona, Antoni Bosch (ed. or. Ing. 1964).
- Lévi-Strauss, C. 2002. *El pensamiento salvaje*. Madrid, FCE (ed. or. fr. 1962).
- Lévi-Strauss, C. 2006. *Tristes trópicos*. Madrid, Paidós (ed. or. fr. 1955).

Patrimonio etnográfico de Galicia / Arquitectura popular

- Lorenzo Fernández, X. 1982. *A casa*. Vigo, Galaxia.
- Lorenzo Fernández, X. 1983. *A terra*. Vigo, Galaxia.
- Lorenzo Fernández, X. 1982. *Os oficios*. Vigo, Galaxia.
- Lorenzo Fernández, X. 1982. *O mar e os ríos*. Vigo, Galaxia.
- Caamaño Suárez, M. 2006. *Galicia. As construcións da arquitectura popular*.
- *Patrimonio etnográfico de Galicia. A Coruña, Hércules*.
- Mariño Ferro, X. R. e González Reboredo, X. M. 2010. *Diccionario de etnografía e antropoloxía de Galicia*. Xixón, Nigratea.

Documentais / audiovisuais

- Robert Flaherty – *Nanook do norte*
- Xaquín Lorenzo e Antonio Román – *O carro e o home*

Páxinas en rede

- <https://www.survival.es/>
- <http://proxectoterra.coag.es>
- <http://www.museodopobo.gal>



OBSERVACIÓNS

- Usarase a plataforma Moodle para completar esta guía docente, para deixar material didáctico para o alumnado, para formalizar a entrega de traballos e para outros usos relacionados coa materia. O uso desta plataforma é obrigatorio para o alumnado que curse a avaliación continua (e moi recomendable para o resto).
- A biblioteca da ESCRBCG conta con abondoso material bibliográfico específico sobre os contidos da materia. Pode consultarse un catálogo provisional en: <http://www.opacmeiga.rbgalicia.org/> O epígrafe principal para as obras de antropoloxía e patrimonio etnográfico é o 4.7.